

e-ISSN: 2630-6417

International Academic
Social Resources Journal

ARTICLE TYPE
Research Article

SUBJECT AREAS
Statue

Article ID
66700
Article Serial Number
08

Received
30 September 2022

Published
31 December 2022

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.66700>

How to Cite This Article:
Duydu, M. (2022). "New York Okulunda Bir Heykeltıraş "David Smith"", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:7, Issue:44; pp:1671-1676.

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

New York Okulunda Bir Heykeltıraş "David Smith"¹

A Sculptor at the New York School "David Smith"

Merve Duydu

Dr Öğr. Üyesi., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü, Sivas, Türkiye

ÖZET

Dönemsel olarak çeşitli kısıtlamalara maruz kalan sanat kavramı, insan ruhunu geliştirebilmesi adına özgür sanat ortamlarına ihtiyaç duymaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yanı sıra toplumsal olaylara ve köklü değişimlere tanıklık eden 20. yy da özgür olmak ve bağımsız eserler yaratabilmek için büyük çaba sarf eden sanatçılar, değişmeyen güzellik kalıplarından, katı kural ve tekniklerden sıyrılmayı başararak yeni arayışlara yönelmişlerdir. 2.dünya savaşı yıllarında Paris sanatın tek merkezi olmaktan çıkmış ve New York sanatın merkezi haline gelmeye başlamıştır. Bir tür sanat göçü olarak adlandırabileceğimiz bu olayla birlikte New York Okulu olarak bilinen "soyut dışavurumculuk" akımı ortaya çıkmıştır. New York sanat öğrencileri birliğinin akşam derslerine devam eden ve soyut dışavurumculuk akımıyla doğrudan ilişkilendirilebilen heykeltıraşlardan olan David Smith önceleri resim sanatı üzerine çalışmalar yapsa da metal kaynatma tekniğini öğrendikten sonra heykel sanatına yönelmiştir. Bu çalışma da, Amerika heykel sanatına yeni bir soluk getiren David Smith'in sanat anlayışı heykelleri üzerinden incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Soyut, Metal, Heykel

ABSTRACT

The concept of art, which is periodically exposed to various restrictions, needs free art environments in order to develop the human spirit. In the 20th century, which witnessed social events and radical changes as well as scientific and technological developments, artists who made great efforts to be free and to create independent works, managed to get rid of unchanging beauty patterns, strict rules and techniques and turned to new searches. During the Second World War, Paris ceased to be the only center of art and New York began to become the center of art. With this event, which we can call a kind of art migration, the "abstract expressionism" movement known as the New York school emerged. David Smith, who attends the evening classes of the art students union in New York and is one of the sculptors who can be directly associated with the abstract expressionism movement, initially worked on the art of painting, but after learning the metal welding technique, he turned to the art of sculpture. In this study, David Smith's understanding of art, who brought a new breath to the American sculpture art, will be examined through his sculptures.

Keywords: Abstract, Metal, Sculpture

1. GİRİŞ

Modern dönemin yeni sanat anlayışının şekillenmesinde toplumsal olaylar önemli rol oynamıştır ve bunların en önemlilerinden biri de endüstri çağıdır. Toplumsal çevreyi, dünya politikasını ve insan hayatını büyük ölçüde etkileyen bu çağ büyük değişimlerin önünü açmıştır. Toplumsal düzlemdeki bu değişimlerin bireyler üzerindeki etkilerinin sıklıkla gözlemlendiği bu dönemde kişinin iç dünyasında şekillenen ruhsal birikimler modern sanat anlayışının gelişiminde ki kavramsal süreci aydınlatmaktadır. Toplumun duyarlı kesimlerinden olan sanatçılarda bu ruhsal birikimleri ait oldukları toplumsal düzenin süzgecinden geçirerek tekrar topluma iletmişlerdir.

"Soyut Ekspresyonizm, 1940'ların son yıllarında ortaya çıkan birçok kişisel üslubu kapsamak amacıyla eleştirmenler tarafından ortaya atılan bir terimdir; 1951'de New York Museum of Modern Art'ta yapılan "Amerika'da Soyut Resim ve Heykeltçilik" adlı bir sergide bu üsluplar bir araya toplanmıştır"(Hollingsworth, 2009: 471)

20. yy. Modern sanat akımlarından olan soyut dışavurumculuk sanatçıların özgür ifade olanaklarına sahip olduğu sanat akımlarından biridir.

1.1. Plastik Sanatlarda Soyut Dışavurumculuk

İngiltere'de ortaya çıkan sanayi devrimi sonrasında oluşan yenedünya düzeni beraberinde sosyal yaşamda etkili olan modernizm kavramını da getirmiştir. Geleneksel sanat algısının değiştiği bu süreç soyut sanat hareketlerinin oluşum sürecini başlatmıştır ve sanatçılar saf resim anlayışı ile politik, estetik vb. birçok sınırı ortadan kaldırmaya çalışmışlardır.

Bu akımlarından biri olan Soyut Dışavurumculuk; Modernizmle birlikte gelişen süreçte, diğer akım ve söylemlerden farklı bir yol izleyerek 'soyut' ve 'dışavurum' kavramları üzerine temellenmektedir. Sanatçının iç dünyasının üretime yansıtılarak bireyselliğin ön plana çıkarılması yönünden bu akım figür ve mekân algısını değiştirerek özellikle Plastik Sanatlar alanında varlık göstermiştir.

Gerçeklerden kaçıp soyutlamaya sığınma eğilimiyle ortaya çıkan ve ikinci dünya savaşından sonra ki sürecin önemli üslubu olarak kabul gören soyut ekspresyonizm birçok modern sanat akımının ifade sürecini içinde barındırmaktadır.

¹ Bu makale 1. Uluslararası Güzel Sanatlar ve Eğitimi Sempozyumun da sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet kitabında yayınlanmıştır. (2018 Nisan)

Antmen'e göre 19. yy sonlarında izlenimcilerde başlayarak gelişen soyutlama eğilimi 20. yy. modernizminin başlıca ifade biçimi olmuş ve sanatçının görünen dünyanın gerçekliğinden koparak içe dönüş sürecini başlatmıştır (Antmen, 2017: 79).

Diğer akımlardan farklı olarak 1940'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkan soyut Dışavurumculuk, bir diğer adıyla New York Okulu olarak anılmaktadır. Bir ekol olarak ortaya çıkan bu akımda; politika, ekonomi, teknoloji gibi birçok alanda değişimin yaşandığı II. Dünya savaşının izlerini görmek mümkündür.

1940 yılında Paris'in Alman birlikleri tarafından işgal edilmesiyle birlikte Avrupa sanatsal devrim ve durgunluk dönemine girmeye başlamıştır (Guilbault, 2016: 71). 1940'lı yıllarda ortaya çıkan sosyo/politik durumların ışığında Avrupa, dünya lideri olma vasfını kaybederken Amerika hem politik konumuyla hem sanatsal faaliyetleriyle ön plana çıkmaya başlamıştır. Amerikan ekonomisi güçlenirken, Avrupa için yıkıcı olan bu süreçte birçok bilim insanı ve sanatçı Amerika'ya göç etmiştir. Bu göçlerin hazırladığı zeminle Amerika'nın sanat ortamı büyük ölçüde değişmiştir ve sanatın merkezi artık Paris'ten New York'a kaymaya başlamıştır. Bu oluşumların sonucunda Amerika'da ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk; modernizm kavramının da bir parçasıdır ve görünmeyeni görünür kılmayı amaçlamaktadır. Amerika'da ki bu değişimin alt zemininde sanatsal nedenler kadar politik süreçlerinde etkisi vardır. Ait olduğu toplumdan bağımsız düşünilemeyen sanatçıların bu akımla beraber dünyaya bakış açıları da değişmiştir ve soyutlama fikrini esas alarak içinde buldukları ruh halini dışa vurmanın yollarını aramışlardır.

“Amerikan Soyut Ekspresyonist sanatçıların yaptıkları farklı girişimlerde dikkati çeken, onların artık Avrupa'nın modernist sanatının dışında olan yeni bir yolda yürümek istediklerini belirtmeleridir. Dolayısıyla bu hareket, Avrupa modernist sanat kültürü ve düşüncesini yalnız terk etme değil, onu hiç tanımama iradesini de göstermektedir” (Turani'den akt. Karabaş, Yıldız, 2016: 353).

İkinci dünya savaşı ve sonrasında atılım gösteren Amerikan sanatının en temel özelliği soyut ve dışavurumcu olmasıdır. Bu akımın önde gelen temsilcileri savaş sonrası gelişen bu sanat tutumunu hükümetin bilinçli uyguladığı bir politika olarak benimsemişlerdir. 1950'li yıllardan sonra New York Modern Sanat Müzesi tarafından düzenlenen birçok sergide Amerikan sanatında ki “özgürlük” kavramı ile insanları denetim altında tutmayı hedefleyen Sovyet komünizminin “kitsch” sanatının karşılaştırıldığı, milliyetçi bir söylem ön plana çıkmıştır. (Clark,2004: 13-14).

Başlı başına kendi estetik kaygılarını ön plana çıkarmaya çalışan Soyut Ekspresyonistler çeşitli sanatçıları bünyesinde barındıran Batı sanatından ilham almışlardır. Soyutlamaya yönelik ifadenin doruğu olarak kabul gören Amerikan sanatı, uluslararası model konumuna yükseltince Amerikalı sanatın anlamı Batı kültürünün temsilcisi olarak kabul görmüştür. Yeni sanat anlayışı Amerika suretinde değişip geliştiği için Amerikan sanatı da bölgesel sanattan uluslararası sanata, sonra da evrensel sanata evrilmiştir. Motherwell'a göre, New York ekolu coğrafi olmasa da yön belirten bir terim ve modern sanat kültürünün bir görünümüdür. (Guilbault, 2016: 71-73).

Hem Avrupa hem Amerika kaynaklı ortaya çıkan ilk sanat hareketlerinden olan soyut dışavurumculuğun kökenleri Tuner, Monet, Matisse gibi sanatçılara dayandırılırken Nazilerden kaçarak Avrupa'ya sığınan Max Ernst, Roberto Matta ve Andre Maso gibi sanatçılar ise gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

İki kuşak içinde değerlendirilen bu akımın birinci kuşağı Jon Paul Sartre'ın çektiği varoluşçulukla temellendirilmiştir. Varoluşçuluk felsefesinin temelinde yatan, “insan kendisinin sınırlarını aşınca varlığa atım atabilir”(Taşkesen,2018:170) düşüncesini benimseyen sanatçılar özgür ruh hallerine bağlı eserler ortaya çıkarmışlardır. Bütün özgür ve doğal tutumlarını eserlerine yansıtan sanatçılar, leke atma akıta, püskürtme gibi farklı tekniklerle biçimden çok davranışsal tepkilerini ortaya koymuşlardır.

İkinci kuşak soyut dışavurumculuk akımında ise, sanat eserini anlayabilmenin yolu insanın iç dünyasını anlamlandırmaya bağlanmıştır. Akım dâhilinde ki sanatçılar yapıtlarında felsefi bir dil oluşturmayı amaçlamışlardır. 20 yy. yıl Alman sanatında ön plana çıkan Paul Klee birinci kuşak dışavurumcularla ikinci kuşak arasında bir köprü oluşturmuştur ve akımın ikinci kuşak eserlerinde Klee'nin etkisini görmek mümkündür.

1.2. New York Okulu ve David Smith

Amerikan resim sanatında soyutlamının etkili olduğu yıllarda heykel sanatında da non-figüratif anlayış estetikle birleşmiştir. Heykel pratiğinde ki soyutlamalar sanatçıların yeni eserler üretebilmek için sahip olduğu olanakları değiştirerek genişletmiştir.

New York Okulu olarak da bilinen soyut ekspresyonizm akımının heykel alanında ki uzman isimlerinden biri de David Smith'tir.

Yaptığı heykelleri kendi kimliğinin açıklaması olarak gören Smith, ortaya çıkardığı eserlerin geçmiş ile gelecek çalışmaları arasında bağ kuracağına inanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; sanatçının çalışmaları tam anlamıyla bitmemekte ve her bir çalışma diğeri için anahtar niteliğine bürünmektedir.

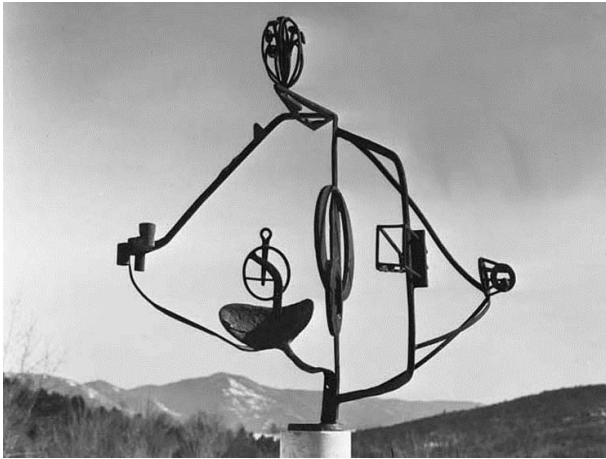
1930'lu yılların sonlarına doğru ürettiği eserlere pens, İngiliz anahtar gibi endüstriyel dünyanın simgelerini dâhil eden sanatçı için bu aletlerin çağrışım yaratan bir gücü bulunmaktadır. Gerçek aletleri ve kaynak tekniğini kullanarak

heykeller üreten sanatçının tarzı bazı eleştirmenler tarafından yadırganmaktadır. Cue' nin eleştirmeni Smith'in heykellerinden 'kanalizasyon borusu heykeli olarak bahsederken Time yazarlarından birisi ise, "yangın felaketinden kurtulmuş sıhhi tesisat" olarak tanımlamıştır(Fineberg, 2014:117).

Konstrüktivizmin ve Gerçeküstücülük gibi sanat akımlarının biçimsel üslubunu kendine özgü bir stille estetize eden Smith, erken dönem eserlerinde yassı ve metal heykeller üretmeyi tercih etmiştir. Zengin endüstriyel malzeme tekniği ve çeşitliliğini eserlerinde barındıran Smith 1950'li yıllardan itibaren büyük boyutlu anıtsal heykellere yönelmiştir. Mevcut hayat dinamiğinin tüm çağrışımlarının metal malzeme tekniğinde bulunabileceğine inanan sanatçı malzemenin eseri simgeleyen bir özellik olduğunu vurgulamaktadır.

Geometrik formları eserlerinde sıklıkla kullanan sanatçı çalışmalarında boşluk ve doluluk kavramlarını incelerken aynı zamanda bireyin iç dünyasında ki çözümlenmemiş durumları da anlamlandırmaya çalışmıştır. Hacimsel olarak yer yer insan formunun soyut görünümüne de yer veren sanatçı büyük boyutlu ve geometrik formda ki metal çalışmaları genellikle bilinçaltının nasıl görüldüğüne odaklanmaktadır. İzleyicinin görünmeyeni bulup anlamlandırmasına odaklanan Smith, dış gerçekliğin detaylı gözlemi yaptıktan sonra dinamizmi ifade edebileceğine inandığı metaryellerle bu gerçekliğin bilinçaltı sürecini heykelleri ile somutlaştırmaktadır(Street, 2017: 10).

New York'taki sanat öğrencileri birliğinin akşam derslerine devam eden sanatçı yoğunlukla kullandığı metal tekniğinde Picasso ve Gonzalez'in kaynakla yaptığı heykellerinden ilham alarak hurdalıktan topladığı demirlerle eserlerini üretmiştir. Üç boyutlu demir çizimlere benzeyen 'Kraliyet Kuşu', 'Bir İrlandalı Demircinin Şarkısı' gibi ilk dönem heykellerinden sonra 1950'li yıllardan sonra ürettiği çalışmalarında bu çizgisel tavır yavaş yavaş hacimlenmeye başlamıştır.

Görsel 1: Bir İrlandalı Demircinin Şarkısı' David Smith

<https://docplayer.biz.tr/217514632-Dunya-savaslarinin-bicimlendirdigi-modern-heykel-sanati.html> Erişim tarihi: 30.09.2022

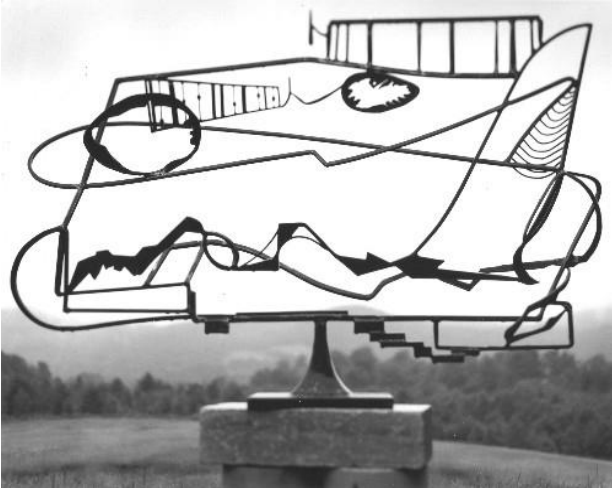
Heykel sanatıyla ilgili düşüncelerini anlatırken eserlerinin üretim aşamasında ki ilk heyecanına odaklanan sanatçı, en başında yoğun duygular içerisindeyse sonunun ne olacağıyla ilgili bir endişe duymadığını belirtmektedir. Kendisi için önemli olanın eserin çözümlenme sürecinde ki mücadele aşaması olduğunu vurgulayan sanatçı, heykelle başlarken kafasında sadece belli bir parçasının olduğunu gerisinin ise, bilinmeyen bir rüya gibi şekillendiğini belirtmektedir. Ona göre, sanatı oluşturan kavramlar teknik ve malzeme gibi detaylardan daha çok yaratıcısının iç dünyasındaki çelişkidir"(Yılmaz,2011:240).

Daha önceden resim çalışmış olmasının verdiği etkiyle heykellerinde iki boyutlu izlenimin öne çıktığı Smith, çizgisel değerlere önem veren bir heykeltıraştır. İnşacı heykeltıraşların kullandığı bir yöntem olarak plansız ve malzemenin gidişatına göre şekillenen heykellerle Amerikan heykel sanatına yeni bir tarz getiren Smith'in eserleri kullanılan malzeme ve biçimsel özellikleri bakımından dönemin heykellerinden oldukça farklıdır.

Smith 'in Helmholtzian Landscape (Hudson Manzarası) isimli eseri başlığını 19.yy Alman bilim adamı Helmholtz'dan almaktadır. Algı fizyoloji üzerine çalışmış olan bilim adamından etkilenerek eser ismini belirleyen sanatçı çerçevenin içine serbest biçimde yerleştirdiği soyut formlarla iç dünyasını ifade etmeye çalışmıştır. Kübist tarzda İllüzyonist bir görüntü yaratmaya odaklanan sanatçı, iki boyutlu yüzey üzerinde hem desen hem de ağırlığı olmayan, yassı ve anlatımcı heykel izlenimi vermektedir. Boydan boya 183cm den büyük olan "Hudson nehri manzarası" isimli yapıtı akışkan bir kuzeydoğu manzarası duygusu uyandırmaktadır. Sanatçı resimsel olarak okunmayı gerektiren üç boyutlu formların düşüncesiyle oynamaktadır ve resim düzlemini heykelleşmiş bir rölyefe dönüştürmek yerine heykelin gerçek hacmini resim düzlemine dönüştürmüştür. Sanatçının bu işi onun kübizme devam eden bağını da göstermektedir.

Kaynak tekniğini kullanarak ürettiği eserlerini genelde açık havada sergilemeyi tercih eden sanatçın heykelleri metallerle yapılan çizimler gibidir. Cilalı paslanmaz çelik kullanarak ürettiği "Hudson Nehri Manzarası" isimli

çalışmasında sanatçı genelde ressamın alanı olarak kabul gören manzara kavramını heykelle birleştirerek bir ilke imza atmıştır. Bu eserde izleyici metal çizgilerin arkasındaki manzarayı heykelle birlikte görmektedir ve manzarada heykelle dâhil olmaktadır.

Görsel 2:” Hudson Nehri Manzarası’ David Smith

<https://www.wikiart.org/en/david-smith/hudson-river-landscape-1951> Erişim Tarihi:28.09.2022

1952 yılının çalışmaların da sanatçı totem benzeri figürlerle ilgilenmiştir. Bu tarz çalışmalar yaparken daha çok buluntu nesnelere yararlanan sanatçı diğer çalışmalarına oranla daha az taslak çizim yapmıştır. Sanatçı bu çalışmalarında buluntu makine parçalarıyla ve endüstriyel materyallerle kübist kolaj ve konstrüksiyonun birleştiği bir tür heykel kolajı yapmaya çalışmıştır. “Tanktotem” isimli çalışması sanatçının sayısı 15 den fazla farklı numaralandırılmış serilerinin ilk çalışmalarındandır. Sanatçıya göre, seri tek bir temanın gelişen ya da sistematik keşfi değildir daha çok tekil moda sahiptir. Sanatçı genelde çeşitli serilerin parçaları üzerinde aynı anda çalışmıştır(Fineberg,2014:119).

Görsel 3: Tanktotem David Smith

<https://www.artic.edu/artworks/79379/tanktotem-i> Erişim Tarihi:28.09.2022

1955’ten sonra totem benzeri görünüşleri olan ve Ciacomettinin inceltilmiş figürlerini anımsatan metal heykellerini oluşturan sanatçının “dövülmüş boyunlu inşa” isimli çalışması orta bölümdeki büyük bir deliğin etrafına inşa edilmiştir. Uzun ince bacağı uzun boynu ve minik kafasıyla içine kapalı utangaçlık ifadesini yansıtmaktadır.

Sanatçı kaynak tekniğine ilk başladığı yıllardan itibaren elinde çalışabileceği gelişmiş güzel formların stokunu bulundurmak için çelik üreten fabrikalardan artık parçalar satın almaktadır. Atık çeliklerden ürettiği işi olan” Voltri XII” önemli işleri arasında yer almaktadır. Simit bu çalışmasını kare biçimine getirmek için dışarıya yuvarladıktan sonra bir çelik yaprağının ucundan kesilen serbest formlar olarak tanımladığı malzemelerin çevresinde oluşturmuştur. Sanatçının bu çalışmasının Giacometti’ nin tekerlek üzerinde ki figürlerini ve gençliğinde hayran olduğu lokomotifleri andırıldığı söylenmektedir.

Görsel 4: David Smith Voltri XII

<https://www.flickr.com/photos/rocor/28311265515> Erişim Tarihi:23.09.2022

Smith' in en önemli serisi olan "Cubi" serisinin bir parçası hariç 28 parçasının hepsi sanatçının son 3 yılında ve paslanmaz çelikten üretilmiştir. Geometrik ve soyut bir şekilde tasarlanan "Cubi XXI" bir insan figürü izlenimindedir. Asimetrik olarak birçok geometrik formu bünyesinde barındıran ve durağanlığı bozan eserin geometrik şekiller ile oluşturulmuş olan bacakları, gövdesi ve başı bir insanın anatomik oranlarıyla bağdaştırılabilir. Bu çalışmada, ışığın etkisi kullanılan malzeme ile ön plana çıkarılmıştır.

Bilinçaltından çıkan birçok devinimi eserlerinde hissettiren sanatçı "Cubi" heykel serisinde birçok geometrik formu bir arada kullanarak anıtsal bir etki yaratmıştır. Düzensiz duran geometrik biçimlerle yapısal yeniliği simgeleyen sanatçı geometrik üslubun anlatım gücünden yararlanmıştır.

Görsel 5: 'Cubi XXI', David Smith

[https://ocula.com/art-galleries/perrotin/artworks/gimhongsok/a-study-on-slanted--hyperbolic-constitution---\(1\)/](https://ocula.com/art-galleries/perrotin/artworks/gimhongsok/a-study-on-slanted--hyperbolic-constitution---(1)/) Erişim Tarihi:28.09.2022

2. SONUÇ

Toplumsal değişim süreçlerinden etkilenerek kendi devinim sürecini oluşturan sanat kavramı tüm dönemlerde bağımsız kalabilmek adına büyük çaba sarf etmiştir. Sanatsal devinimlerin ait olduğu dönemin sosyolojik olgularını içinde barındırdığı göz önünde bulundurulduğunda, Soyut dışavurumcu sanatında, savaş sonrası trajik ve kaos dolu bir dönemi yansıttığı gözlemlenebilir. Bu sanat akımının temelinde, sanatçıların yaşadıkları bunalımlarla yüzleşme ve kendi içsel gerçekleriyle hesaplaşma güdüsü bulunmaktadır. Trajik bunalımlardan kurtulmanın çarelerini arayan ve kendi varoluş mücadelesini veren bu akım, sanatçıların nesnelleğe muhalif tavrı olarak da düşünülebilmektedir. Bireysel özgürleşmenin gücünü yansıtan soyut dışavurumcu sanatçılar, her türlü baskı unsuruna eserleri ile tepki verirken sanatın katı kural ve estetik değerlerine de karşı çıkmaktadırlar. Saf duygu deneyimlerini yaşama çabasında öne çıkan David Smith de New York'ta şekillenen Soyut Dışavurumculuk akımına ve dönemin heykel sanatına oldukça çarpıcı ve etkili yeni bir ifade biçimi getirmiştir.

KAYNAKÇA

1. Antmen, A. (2017), 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık.
2. Clark, T. (2004). Sanat Ve Propaganda, İstanbul: Ayrıntı

3. Fineberg, J. (2014) 1940'tan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri, Karakalem Kitapevi Yayınları
4. Guilbault, S.(2016) New York Modern Sanat Düşüncesini Nasıl Çaldı?, 2. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul
5. Hollingsworth, M. (2009). Dünya Sanat Tarihi, 1. Baskı, İnkılap Kitabevi, İstanbul
6. Karabaşı Avşar, P. Yıldız G.(2016) Soyut Dışavurumculuk Akımı Kapsamında Renk Alanı Resimleriyle Mark Rothko International Journal Of Cultural And Social Studies (Intjcss)
7. Street, B.(2016). 'Abstract Expressionism', Royal Academy Of Art, Piccadilly,
8. Taşkesen, S. (2018) Soyut Dışavurumculuk Akımının Performans Sanatına Etkisi Ve Rol Değiştiren Beden Olgusu Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi Journal Of The Fine Arts Institute
9. Yılmaz, M. (2001). Sanatçıları Okumak Ya Da Hayali Söyleşiler. (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Görsel Kaynakçası

Görsel 1: <https://docplayer.biz.tr/217514632-Dunya-savaslarinin-bicimlendirdigi-modern-heykel-sanati.html> Erişim tarihi: 30.09.2022

Görsel 2: <https://www.wikiart.org/en/david-smith/hudson-river-landscape-1951> Erişim Tarihi:28.09.2022

Görsel 3: <https://www.artic.edu/artworks/79379/tanktotem-i> Erişim Tarihi:28.09.2022

Görsel 4: <https://www.flickr.com/photos/rocor/28311265515> Erişim Tarihi:23.09.2022

Görsel 5: [https://ocula.com/art-galleries/perrotin/artworks/gimhongsok/a-study-on-slanted--hyperbolic-constitution--\(1\)/](https://ocula.com/art-galleries/perrotin/artworks/gimhongsok/a-study-on-slanted--hyperbolic-constitution--(1)/) Erişim Tarihi:28.09.2022